

Nyirkos István hetvenéves

A születésnap köszöntő írások a dolog természetéből adódóan többnyire szubjektív hangvételűek. Az alábbi üdvözlő sorokra ez talán még az átlagosnál is jobban érvényes azonban, hiszen e laudáció szerzője több mint három évtized óta megszokás nélkül nagyon közeli kapcsolatban áll az ünnepelttel. Ez a személyes viszonyulás azonban a megrajzolandó pályakép hitelét nem feltétlenül rontja, sőt talán még erősítheti is, ám az alább megemlíthető tények valós voltát mindez egyáltalán nem befolyásolja.

Nyirkos István pályájának első két évtizedéről csak írásos dokumentumok, főleg saját publikációi alapján tudok képet alkotni, amelyet persze színesítenek az élőszóbeli forrásokból — a vele és másokkal folytatott beszélgetésekből — szerzett ismeretek, benyomások.

Nyirkos István 1951-ben szinte véletlen folytán lett éppen a debreceni és nem pedig a budapesti egyetem hallgatója. Az akkori Kossuth Lajos Tudományegyetemen szerzett magyar nyelv és irodalom szakos tanári oklevelet 1955-ben. Fialtal diplomásként rögtön tanársegédi kinevezést kapott az egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékére, ahol 1962-ben adjunktussá léptették elő. Ha az egyetemi éveket is hozzászámítjuk a pályához — márpedig ezt joggal tehetjük —, akkor azt látjuk, hogy Nyirkos István (nagyon rövid kitérővel) több mint fél évszázad óta tekintheti munkahelyének a Debreceni Egyetemet.

Tudományos pályája a dialektológia terén indult. Egyetemi doktori címet 1961-ben szerzett „Az abaúji nyelvjárás magánhangzó-rendszere” című értekezésével. Az akkori körülmények sajnos, nem tették számára lehetővé, hogy a témát monográfiává érlelve könyvként is megjelentethesse, de három terjedelmes, a magyar nyelvjáráskutatás számára fontos tanulmányban közzétette kutatási eredményeinek legfontosabb részleteit (MNyj. 5 [1959]: 153–63, MNyj. 9 [1963]: 71–85, MNyj. 10 [1964]: 85–104, majd a későbbiekben még ehhez: MNyj. 17 [1970]: 137–9).¹

¹ A továbbiakban az egyes írásokra terjedelmi okokból nem mindig a szakirodalomban szokásos, hanem egyszerűsített hivatkozási formában utalok. Tanulmányok esetén a forrást tüntetem fel és a megjelenés évét, így az ezt az írást követő bibliográfiai összeállításból minden tétel könnyen visszakereshető.

Eddig a pályakezdés objektív tényei. Mindebből azonban nem derül ki egy nagyon fontos tényező: vajon mi vitte Nyirkos Istvánt éppen erre a kutatási területre, netán mi motiválta témaválasztását? A Csúry Bálint nevéhez köthető debreceni népryelvkutató hagyománynak ebben kétségkívül éppúgy része lehetett (ehhez lásd Nyirkos méltatását Csúryról: MNyj. 7 [1961]: 147–9), mint ahogy annak, hogy akkortájt a tanszék fiatal munkatársaival, Sebestyén Árpáddal és Jakab Lászlóval együtt ő maga is aktívan részt vett a Bárczi Géza által még Debrecenben elindított „Új magyar tájszótár” anyaggyűjtésében. Úgy sejttem azonban, hogy a témaválasztást illetően joggal elvárható további racionális érvek (a téma és általában is a kutatási terület fontossága, a vizsgált jelenség feldolgozatlanság, elméleti, településtörténeti stb. jelentősége) mellett számos érzelmi ok is szerepet játszott a tudomány terén megtett első lépések irányának kijelölésében.

A szülőváros, Sátoraljaújhely, amely a középiskolás kor végéig az otthona volt és a környező vidék, a zempléni hegyek a mindennapi életteret jelentették Nyirkos István számára. A Hegyközben tett kirándulások, kerékpár- és síturák máig nem halványuló élményeket adtak neki. A szülőföldre való kötődés ma is nagyon erős Nyirkos Istvánban, Újhely — ahogyan ő emlegeti — nemigen kérhet tőle olyat, amit ő ne teljesítene: előadást tart, zsűriben szerepel, tanulmányt, tudománynépszerűsítő cikket ír, ha úgy érzi, hogy ezzel segíthet.

A nyelvjáráskutatás roppant emberközeli tudományág, hiszen első fázisában — bármilyen módszerrel történjék is az adatgyűjtés — az adatközlőkkel kerül kapcsolatba a kutató. A továbbiak sorsa pedig azon áll vagy bukik, hogy a tudós hitelesen tudja-e megszólaltatni forrásait. Nyirkos István nagyszerű kapcsolatteremtő készségét ismerve joggal gondolhatjuk, hogy kezdeti témaválasztásában ez a „tudása” és ezzel együtt az emberek iránt megnyilvánuló, soha nem csökkenő érdeklődése is szerepet játszott. E meghatározó személyiségjegyet — amely az individualizálódó világban egyre kevesebbek sajátja, s ezért egyre inkább feltűnő mások számára — ismerjük a mindennapokból, de láthattuk számos esetben megjelenni úgymond szakmai környezetben is, például a hallgatók számára szervezett nyelvjárásgyűjtő alkalmakkor. Nyirkos tanár úr nagyszerűen tud alkalmazkodni beszédpartneréhez, bárki legyen is az: idős parasztasszony, kétkézi munkás, orvosprofesszor vagy akár államelnök.

A pályakezdés éveinek dialektológiai tematikája a későbbiekben háttérbe szorult ugyan a munkásságában, ám Nyirkos István ilyen irányú érdeklődését konferencia-előadások, könyvismertetések, nyelvjárási szöveglejegyzések, sőt tanulmányok továbbra is jelezték. Ezekben azonban nem annyira a tényszerű vizsgálatok, hanem sokkal inkább a jelenségek elméleti megragadásának az igénye jelenik meg (lásd például: IV. DialSzimp. [2002] 219–25). Ezeknél is fontosabb azonban az a mély hatás, amelyet saját nyelvjáráskutatói tapasztalata gyakorolt szinte az egész tudományos munkájára. Nyirkos István felfogásában a

nyelv fogalma mindig a nyelv egészének, teljességének értelmét hordozza, s ebből következően számára a vizsgálata is az egésznek a kutatását jelenti: változatainak sokféleségében, összetettségében. Nyilvánvalóan ezzel a felfogásával függ össze az is, hogy a nyelvváltozatok rendszerezésének kérdéseiről elméleti szempontból fontos és ennek megfelelően gyakran idézett tanulmányokat publikált. (Közülük a legjelentősebbek: Virittájá 85 [1981]: 240–5, MNyj. 24 [1982]: 19–30, B. Gergely-Eml. [2002] 143–7.)

Nyirkos István sokszínű tudományos munkásságában a központi helyet mégsem az eddig említett témák és tudományterületek foglalják el, hanem a hangtörténet kutatása. A magyar történeti nyelvtudománynak ez az ága nagy múltra tekinthet vissza, amelynek terén kiemelkedő tudósok sora gyarapította kutatási eredményeivel ismereteinket. A külső (akár pedig szakmabeli) szemlélőnek úgy tűnhet, nem sok babér terem annak, aki erre a területre merészkedik, munka ellenben bőven akad számára, hiszen nemcsak az előzményirodalmat kell töviről hegyire ismernie, hanem nagyfokú filológiai felkészültségre, valamint széleskörű forrás- és adatismeretre is szüksége van az e téren működő kutatónak. No meg olyan munkaszeretetre és kitartásra, amely képessé teszi arra, hogy egy-egy jelenség vizsgálatához adatok ezreit vagy akár tízezreit gyűjtse össze, értékelje, rendszerezze. Ezután már nem is marad más feladat, mint hogy tapasztalatait egységes elméleti keretbe állítva általánosítsa, hogy azokat mások is kiindulásul használhassák fel saját kutatásaikban. Nyirkos István a hangtörténet kutatójaként erre vállalkozott.

A hangtörténészek régebben a hangtörvényeket, újabban pedig az úgynevezett hangfejlődési tendenciákat vizsgálták főleg, azaz a „szabályszerű”, nagyszámú nyelvi formában megmutató jelenségeket. A rendszerszerűséget a hangváltozásokban maga Nyirkos is meghatározónak tartja (ehhez lásd például NytudÉrt. 104 [1980]: 619–22), ám figyelmét sokkal inkább az olyan hangtani módosulások keltették föl, amelyek sporadikus, szórványos jellegük, ritkább előfordulásuk miatt a hangtörténetírás periferiájára szorultak. E témakörben közelebbről az úgynevezett inetimologikus vagy másképpen szeretlen hangokkal kezdett el foglalkozni, azokkal az elemekkel tehát, amelyek egy-egy szó etimológiailag elsődleges hangsorában nincsenek jelen, s oda csak később kerültek be. Az első kutatási eredmények már az 1970-es évek elején tanulmányokká értek (MNy. 68 [1972]: 66–7, MSFOu. 150 [1973]: 260–8, FUF. 41 [1975]: 69–85), amelyeket a későbbiekben újabbak követtek (FUF. 45 [1983]: 46–68, MNyj. 30 [1992]: 69–81, MNyj. 31 [1993]: 69–90).

A témában való rendkívüli elmélyülést mutatja, hogy a hangtörténetírásunk által éppen hogy csak megemlített jelenséget Nyirkos István két önálló monográfiában mutatta be. „Az inetimologikus mássalhangzók a magyarban” 1987-ben, „Az inetimologikus magánhangzók a magyarban” pedig 1993-ban jelent meg (mindkettő Debrecenben). A két összetartozó hangtörténeti jelenségmonog-

ráfia az ide vonható adatok tízezreire épül. A sokféle forrásanyaggal igen alapos nyelvtörténeti, dialektológiai, valamint finnugrisztikai felkészültség nélkül aligha boldogulhatott volna a szerző. A kutatásba vont hatalmas adatmennyiség már önmagában is megmutatta, hogy a ritkábbnak, kisebb hatásúnak gondolt jelenségekről is kiderülhet a források szisztematikus feldolgozása és a téma tüzetes elemzése során, hogy jelentős szerepet játszhattak, illetve játszanak a nyelv történetében. De Nyirkos István monográfiáinak — a konkrét ismeretekeken túl — ennél is gazdagabb és elgondolkoztatóbb az általános tanulsága is: a nem szabályosnak mondott változásokban is felfedezhetők a szabályosság jegyei. Kutatásai bizonyították, hogy az olyan kimunkáltnak vélt tudományterületeken is, mint amilyen a hangtörténeti kutatásoké, érhetünk el nem várt, meglepő, s ami ennél is fontosabb: elméleti szempontból is továbbvivő eredményeket. Nyirkos István kutatásai azt is megmutatták, hogy az elméleti újítás a nyelvészetben nemcsak új gondolati konstrukciók bevezetéséhez köthető, hanem lehetséges a hagyományos, régóta létező elméleti keretek egyes részleteinek továbbgondolása révén is. E két munkával kapcsolatban azt is meg kell jegyezni, hogy mindkettő tudományos minősítési eljárás alapja is volt: eredményeivel Nyirkos István 1984-ben a nyelvtudomány kandidátusa fokozatot, 1995-ben pedig a tudományok doktora címet nyerte el.

A hangtörténeti tematika — különösen pedig az itt említett területe — a fenti monográfiák elkészültét követően is jelen van Nyirkos István tudományos érdeklődésében. Több tanulmányban tért vissza az inetimológikus hangok kérdésköréhez (Bárczi-Eml. [1994] 127–50, Szépe-Eml. [1996] 203–6, FUD. 4 [1997]: 113–56), írt a szóeleji hangok eltűnéséről (Kiss L.-Eml. [1997] 256–63), tárgyalt a hangrendet, az illeszkedést, a fonotaktikát érintő kérdéseket (Széphalom 10 [1999]: 359–63, MNyj. 38 [2000]: 319–22, Csúcs-Eml. [2003] 189–93).

Mint már említettem, Nyirkos István tudományos munkásságát talán leginkább a sokszínűség jellemzi. A továbbiakban — ennek érzékeltetésére — néhány a fentiekől különböző, a fő témától távolabb eső kérdéskört tárgyaló dolgozatát említem meg. A hangok mellett a szavakkal foglalkozott legtöbbet írásaiban: első publikációja is e témakörbe vág (Acta Univ. Debr. V [1958]: 13–18). Foglalkoztatta a szótörténet és a munkatörténet összefüggése (NytudÉrt. 38 [1963]: 76–81, MNy. 60 [1964]: 162–7, Ujváry-Eml. [1992] 527–30), közölt szófejtéseket és szótörténeti tanulmányokat (MNy. 58 [1962]: 483–6, Végh J.-Eml. [2000] 93–5), hozzászólt az ÓMS. *scegenul* szavához (Szabó Z.-Eml. [1997] 313–6). Behatóan tanulmányozta a szóalkotás különböző formáit: szóösszetételeink keletkezését uráli háttéren szemlélte (MNy. 80 [1984]: 455–63), az alakkeveredést nemcsak mint szótani jelenséget, hanem mint mondattani hatóerőt is tárgyalta (Benkő-Eml. [1991] 476–80), és hozzászólt a szóhasadás kérdéséhez (Mikola-Eml. [1996] 253–6) is.

Grammatikai témákat tárgyaló írásai azt mutatják, hogy a történeti szemlélet mellett a mai magyar nyelv rendszertani kérdései is foglalkoztatják (MNYj. 25 [1983]: 191–6, Békési-Eml. [1996] 229–35), a történeti háttér azonban rendre itt is felbukkan nála: a kontamináció (A nyelvtörténeti kutatások újabb eredményei I [1999]: 133–41) vagy a pleonazmus (Kiss J.-Eml. [2003] 215–19) jelenségéről szóló írásaiban láthatjuk ezt főleg. A téma feldolgozásának komplexitásával tűnnek ki a rím természetéről írott munkái (Nyr. 108 [1984]: 17–23, I. Hung. Kongr. Ea. [1985] 97–103). Említhetnénk még emellett pszicholingvisztikai, általános nyelvészeti, sőt kommunikációelméleti témába vágó dolgozatait vagy pozitív szemléletű nyelvművelő írásait is, itt azonban ezek vázlatos bemutatására sincs lehetőség.

Az egyéb területek közül csupán Nyirkos István névtani kutatásait emeljük ki. Egyrészt azért, mert ugyan nem túl nagy számban jelentek meg írásai e kérdéskörből, de pályáját évtizedek óta kíséri e tematika, másrészt pedig azért, mert dolgozatai fontos módszertani és névelméleti kérdéseket érintenek (az előbbire főleg: NytudÉrt. 70 [1970]: 89–93, NÉ. 15 [1993]: 244–6, MNYTK. 209 [1996]: 491–8, az utóbbira: MNYTK. 183 [1989]: 290–4, ETFTK. 24 [1998]: 57–65, NÉ. 21 [1999]: 183–8). Nyirkos István néhány évvel ezelőtt azt is vállalta, hogy élére áll annak a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetében kezdeményezett onomasztikai programnak, amely az uráli nyelvek körében végzett névtani kutatások összehangolását tűzte ki céljául. Széleskörű nemzetközi, főleg finn- és észtországi kapcsolatait felhasználva segítette az „Onomastica Uralica” című periodika elindulását, elnöke a sorozat szerkesztőbizottságának, és az eddig megjelent öt kötetből kettőt szerkesztőként is jegyezte.

Minden tudós szakmai értékrendjét jól mutatják azok az írások, amelyek a nagy elődök, a pályatársak tevékenységét méltatják, többnyire évfordulós köszöntésként vagy nekrológgként. Nyirkos István a magyar és finnugor nyelvtudomány nagyszerű képviselői — Pápay József, Csúry Bálint, Melich János, Mészöly Gedeon, Bárczi Géza, Erkki Itkonen, Kálmán Béla, Vértes Edit — előtt tisztelgett ily módon.

A Nyirkos István eddigi pályájáról felvázolt kép nagyon hiányos lenne, ha nem szólnánk finnországi működéséről. És itt szabadjon e sorok írójának egy rövid személyes kitérőt tennie. Először 1973-ban még egyetemistaként jártam Finnországban. Ott az a benyomás alakult ki bennem, hogy szinte minden finn ismeri és kedveli Nyirkos tanár urat. Aki csak megtudta ugyanis rólam, hogy magyar vagyok, szinte rögtön azt tudakolta tőlem: ismerem-e Nyirkos Istvánt? Ezt az ismertséget és népszerűséget ő akkor alapozta meg, amikor 1963 és 1967 között lektorként működött a Helsinki Egyetemen. Nem egyszerűen csak nyelvtanárként dolgozott azonban, hanem nyelvészeti, irodalmi és országismereti előadásokat is tartott az egyetemen és sok más fórumon. Lektorként jelentős kultúrdiplomáciai munkát is végzett: finn szakos tanárok százaival ismertette meg a

magyar nyelv alapjait és szépségeit, kultúránk értékeit. Munkáját a finn állam akkor, 1969-ben más kitüntetések mellett a Finn Fehér Rózsa Lovagrend I. fokozatával ismerte el.

Lektori működésének eredményességét Finnországban megjelent tankönyvei is mutatják: 1965-ben magyar olvasókönyvet adott közre „Unkarin lukemisto sanastoineen” címmel, 1972-ben pedig magyar nyelvkönyvét adta ki a Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (Nykyunkarin oppikirja, javított kiadása: 1979-ben). Nyirkos István kiváló finn nyelvtudását és lexikológiai, lexikográfiai ismereteit a szótárírás terén is bőséggel kamatoztatta. Nagy hiányt pótolta az 1979-ben szintén az SKS. által kiadott magyar–finn szótára (Unkarilais-suomalainen sanakirja), amely a magyarul, illetve finnül tanulók ezreinek hosszú ideig az egyetlen ilyen jellegű segédeszköze volt. (A második kiadása 1977-ben látott napvilágot.) A magyar–finn kapcsolatok fokozatos kiszélesedése teremtette meg az igényt a finn–magyar–finn zsebszótárra, amelyet a Werner Söderström Osakeyhtiö 1977-ben jelentetett meg először (Suomi–unkari–suomi taskusanakirja), s amelynek 1991-ig további négy kiadása került ki a nyomdából. Megújított változatának (Uusi suomi–unkari–suomi taskusanakirja) eddig még csak két megjelenésre volt ideje (1996-ban és 2000-ben).

Nyirkos István évtizedek óta vállalja tudományos, tudománynépszerűsítő írsaival is a magyar és a finn kultúra, a két nép közötti közvetítő szerepet. Szélesebb művelődéstörténeti tárgyú dolgozatai közül számukat tekintve is kiemelkednek azok, amelyek a magyar–finn irodalmi kapcsolatok egy-egy kérdését taglalják, s ezek közül is különösképpen azok az írások, amelyek a finnek nemzeti eposzához, a Kalevalához kapcsolódnak. A magyarországi Kalevala-kutatások történetéről könyvet is szerkesztett (Utunk Pohjolába, 1985). Szűkebben szaktudományos érdekek magyar–finn kontrasztív nyelvészeti dolgozatai, ám ezek is sokféle kérdéskört ölelnek fel (Összevető nyelvvizsgálat, nyelvtanítás [1972] 73–80, Anyanyelv — idegen nyelv [1984] 177–87, Specimina Fennica V [1994]: 97–102 stb.).

A magyar–finn kapcsolatokat Nyirkos István nemcsak tanárként és tudósként szolgálta és ápolja ma is lankadatlan lelkesedéssel és erővel, hanem a közélet számos más színterén is: testvérvárosi kapcsolatokat segített életre, delegációkat vezetett, tolmácsolt, fordított, és még sorolhatnánk hosszan, mi mindent végzett e téren. Az ilyen irányú tevékenységét a helsinki Magyar Kulturális és Tudományos Központ igazgatójaként végzett munkája koronázta meg 1987 és 1993 között. A hivatalos titulus szerint nagykövetségi I. osztályú tanácsosi rangban teljesített szolgálatot, a valóságban azonban a magyar kultúrának ténylegesen „rendkívüli” nagykövete volt Finnországban. E kultúrdiplomáciai küldetésben érvényesülhetett Nyirkos István sokszínű műveltsége, kiteljesedhetett a más tudományok és művészetek iránt mutatott fogékonysága és nyitottsága. Munkája során nemcsak egymással ismertette meg a két kultúra kiváló képviselőit, hanem

számos, ma is tartó barátságot kötött zenészekkel, képzőművészekkel, színházi, filmes és más szakemberekkel. Kapcsolatai révén azóta is számos hazai intézmény, település gazdagodott kulturális és szellemi téren.

Intézetigazgatói működésének időszakában sikerült létrehozni a jyvässkyläi Kodály Központot, a Finn Hungarológiai Tanácsot, majd a kelet-európai rendszerváltás után, a balti államokba történt akkreditálását követően az észti Magyar Kulturális Képviselőtestületet és az észti Hungarológiai Központot. És ismét engedtesék meg mindehhez egy személyes megjegyzést is hozzáfűzni. Akkortájt a Debreceni Nyári Egyetem képviselőjeként tagja voltam a (magyarországi) Hungarológiai Tanácsnak, amely többek között a külföldön működő magyar kulturális intézetek igazgatóinak az éves jelentéseit is rendszeresen megtárgyalta. Debreceniként, sőt Nyirkos tanár úr kollégájaként nagyszerű érzés volt részt venni a tanács ülésein, mert a hozzászólásokban a legtöbb elismerés, dicsérő szó mindig az ő munkáját illette.

Az alábbiakban — a nagyobb fokú objektivitás biztosítása érdekében — álljanak itt Nyirkos István tanári pályájának, egyetemi működésének további tényei. Docensnek 1977-ben nevezték ki. Finnországi külszolgálatát követően 1993-ban Mező András hívó szavára két tanévre a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskolára tért vissza főiskolai tanárként. 1995-ben az ELTE-n habilitált. Ugyanebben az évben professzornak nevezték ki a Kossuth Lajos Tudományegyetemre, és megbízták a Finnugor Nyelvtudományi Tanszék vezetésével is. Nyirkos István akkor vállalta a tanszékvezetői feladatokat, amikor a tanszék több oktatója huzamos idő óta külföldön tartózkodott, s amikor — részben ennek következtében — a szigorú pénzügyi megszorítások miatt fölmerült az egyetemen a tanszék megszüntetésének a gondolata is. Nyirkos István vezetésével a tanszék külföldi kapcsolatai tovább szélesedtek, és — a korábbi több évtizedes hagyományoknak megfelelően — az intézmény rangos műhelye maradt a nemzetközi finnugrisztikának. Megbízatása leteltével, 1998-tól Nyirkos István az egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékén folytatta professzori munkáját. Nyugdíjba vonulását követően — nagy örömünkre — professzor emeritusként segítheti tanszékünket.

Egyetemi oktatóként az elmúlt évtizedekben Nyirkos István számos bizottságnak, testületnek volt tagja. Legfontosabb vezetői megbízatásai közül kettőt említünk meg: 1984 és 1987 között a BTK dékánhelyettese volt, 1995-től 1998-ig pedig a KLTE oktatási és általános rektorhelyetteseként működött. Az 1995-ben megindult magyar nyelvészeti doktori program szociolingvisztikai alprogramját vezette, majd 1999-től 2002-ig a magyar nyelvészeti doktori program vezetését is ellátta.

Az általa tanított tantárgyak listáját ő maga is aligha tudná megbízható teljességgel összeállítani. Úgy gondolom, kevés olyan magyar nyelvész működött az elmúlt évtizedekben a magyar felsőoktatásban, akinek az oktatási palettája szí-

nesebb lenne, mint amilyen az övé. A kis létszámú tanszéki forma eleve a sokféleségre szoktatja az oktatókat, ehhez nála még hozzá kell számítani a finnországi lektori és a többszöri vendégtanári működését, valamint a főiskolán eltöltött éveit. A Finnugor tanszéken számos finn és finnugor tárgyat is előadott, de munkásságában természetesen a magyar nyelvészeti tantárgyak repertoárja a leggazdagabb. A történeti és leíró tárgyak: előadások, szemináriumok, gyakorlatok széles skálája tartozik ide, rendkívül sokszínű tematikát felölelően.

E méltató sorok szerzője az eddigiekben a legjobb tudása szerint igyekezett bemutatni Nyirkos Istvánt a tanárt, a tudóst, a kultúrdiplomatát. A portrét azonban nem csupán vázlatosnak érzi, hanem töredékesnek, fragmentálisnak is. Olyannak, amelyben összetartozó dolgok vannak szétválasztva. Nyirkos István egész tevékenységében megnyilvánul ugyanis az, hogy őt az élet teljessége vonzza. Ezért aztán bármit is tesz, személyiségének egészével cselekszi azt. Ha tanít, nemcsak tanár, ha tanulmányt ír, nemcsak kutató, hanem mindig teljes ember. Ezt a magatartást — ha úgy tetszik — életfilozófiaként is vallja és vállalja. Sőt másban is ezt keresi: a vizsgázó diák számára nem a felelettel azonos, a tudós kolléga pedig nem a frissen publikált tanulmányával. Amikor véleményt alkot róluk, a teljes személyiséget igyekszik kitapintani a szakmai írás vagy a felelet mögött.

Ezt a humanitást és a hozzá társuló határtalan jóindulatot diákjai is megérik, és többek között úgy reagálnak rá, hogy tömegesen veszik fel az általa meghirdetett órákat, jelentkeznek nála, hogy a vezetésével diákköri munkát, szakdolgozatot írjanak. A hallgatókra egyébként is mindig rengeteg ideje van: nemcsak a szakmai problémáikat hallgatja meg, és igazítja el őket gondos tanácsaival, hanem minden más is érdekli velük kapcsolatban. A fiatalabb kollégákat, doktori hallgatókat hallatlan tapintattal segíti munkájukban, hol egy az otthoni könyvszekrény kimeríthetetlen polcairól ajándékba hozott, ma már megszerzhetetlen kiadvánnyal, hol mély empátiát tükröző érdeklődésével, vagy éppen soha nem tolakodó, ám mindig jóleső, megnyugtató tanácsaival. Így aztán nem meglepő, hogy tanítványai közül jó néhányan nyertek díjakat az országos tudományos diákköri konferenciákon, jutottak el vezetésével az egyetemi doktori fokozatig, sőt gyakran még tovább is.

Nyirkos tanár úrnak a szakmai munka mellett számos más dologra is marad ideje. Ezek egy részét közéleti feladatvállalásként is említhetnénk, ha ez nem hangzana túlzottan hivatalos kifejezésként Nyirkos István munkájára vonatkoztatva. Ő az ilyen helyzetekben ugyanis nem mint tisztségviselő jelenik meg, hanem — a külső szemlélőnek legalábbis az a benyomása — e feladatokat végezve is egyszerűen csak éli a maga színes életét. A DEAC elnökeként otthon van a sportolók között, a színházi baráti kör vezetését pedig csupán mint régi színházlátogató vállalta magára. Mint a Kossuth Egyetem baráti körének elnöke az egyetem külső kapcsolatainak szélesítésén fáradozik.

Nyirkos István munkássága számos szakmai elismerésben részesült. Valamivel előbb jöttek a külföldiek: Finnországban 1972-ben a Finnugor Társaság, 1973-ban pedig a Finn Irodalmi Társaság és a Kalevala Társaság választotta tagjává. 1985-től tagja a Finnugor Kongresszusok Nemzetközi, 1994-től pedig a Nemzeti Bizottságának. Működött az MTA uráli, valamint magyar nyelvészeti munkabizottságában, jelenleg a nyelvtudományi bizottság tagja. Volt a Debreceni Akadémiai Bizottság munkabizottsági elnöke, egy ideig elnöke, majd választmányi tagja a Reguly Társaságnak. Gyakori szereplője tudományos minősítési eljárásoknak és pályázati bíráló testületeknek.

Nyirkos István pályájának eredményeit a szakmai elismerések mellett számos kitüntetéssel is honorálták. A már említett finn kitüntetések mellett megkapta a Finn Akadémia Emlékérmét és a Finn Oroszlán Lovagrend Parancsnoki Fokozatát (mindkettőt 1993-ban). Hazai kitüntetései közül itt csak az 1993-ban neki ítelt Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztjét említjük meg, valamint a szűkebb pátria elismerését tükröző Bocskai István-díjat (1998).

Nyilvánvaló, hogy az ilyen elismerések — mint bárkinek — neki is jólestek, és örömet okoznak. De azt is jól tudom, hogy ezeknél is fontosabb számára az egykori tanítványoknak, kollégáknak, barátoknak, ismerősöknek a szakadatlanul feléje áradó szeretete, megbecsülése és tisztelete, ugyanis Nyirkos tanár úr számára az emberi kapcsolatok talán minden másnál értékesebbek. Szeret emberek között lenni. Talán ebből fakad az is, hogy ő soha nem fáradt, mindig jó kedélyű, örökké vidám. Vitalitása, életszeretete átsugárzik a környezetére is.

Hetvenedik születésnapja alkalmából kívánom neki, hogy még évtizedekig szemlélje ugyanilyen életkedvvel a világot.

HOFFMANN ISTVÁN

